

3. Корабльова Н., Чміль Г. Реальність війни: діагностика філософського інструментарію її аналізу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. 2022. Вип. 66. С. 6–18. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-202>

4. Пролесєв С. В., Бистрицький Є. К., Зимовець Р. В., Кобець Р. В. Інший та чужість у глобальному світі: колективна монографія. Київ: Інститут філософії НАН України, 2024. 372 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1xZ7fWrtXVA61hY8N_fAjLmWHF2g9KEJn/view

5. Ренч Т. Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія і практична філософія. Пер. з нім. В. Приходька. Київ: Дух і Літера, 2010. 348 с.

6. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. Пер. з нім. В. Кебуладзе. Київ: Український Центр духовної культури, 2004. 560 с.

ДОВГАНИЧ Василь Антонович,
старший оперуповноважений
в особливо важливих справах Третього
оперативного відділу Територіального
управління Державного бюро
розслідування, полковник ДБР,
кандидат юридичних наук

АНТИКОРУПЦІЙНА ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Корупція в Україні продовжує залишатися системним бар'єром для становлення правової держави та повноцінної інтеграції до європейського правового простору. Попри інституційні зусилля держави, розбудову антикорупційної інфраструктури й оновлення регуляторних підходів, суспільна толерантність до корупційних практик зберігає відчутну стійкість, що засвідчує переважно культурно-нормативний характер проблеми. У цьому сенсі корупція постає не тільки як сукупність правопорушень, а як соціально-психологічний феномен, пов'язаний із деформаціями правосвідомості, дефіцитом довіри до інститутів і практикою «нормалізації» неформальних способів досягнення результату. Відтак, антикорупційна політика має розглядатися ширше, ніж інструменти контролю та покарання: вона повинна включати комплекс механізмів трансформації правової культури громадян, зміцнення ціннісної поваги до права та формування стійкої «нульової толерантності» до корупції.

Правова культура як інтегративна характеристика суспільного правового життя охоплює когнітивний компонент (знання про право та механізми його реалізації), аксіологічний (ціннісне ставлення до права, справедливості,

легітимності влади) та поведінковий (реальні практики правомірної поведінки і готовність діяти відповідно до норм). Для антикорупційної політики критично важливим є баланс цих компонентів: підвищення правових знань саме по собі не забезпечує антикорупційної поведінки, якщо норми не приймаються як внутрішні цінності, а правові інститути не асоціюються з ефективністю та справедливістю. Тому ключовим завданням стає перехід від «формальної обізнаності» до «внутрішньо прийнятих стандартів доброчесності», які працюють як морально-правовий бар'єр навіть за наявності спокус, можливостей або «соціального виправдання» корупційних дій [1].

У теоретико-правовому вимірі формування правової культури доцільно тлумачити як процес правової соціалізації, що відбувається на індивідуальному, груповому та суспільному рівнях. На індивідуальному рівні закріплюються правові компетентності та навички правомірної поведінки; на груповому – формуються стандарти професійної етики, колективні уявлення про прийнятне/неприйнятне; на суспільному – конструюється легітимність правових інститутів і підтримка реформ. У державах перехідного типу слабкість суспільного рівня (низька довіра, суперечливі правові орієнтири, досвід вибіркового правозастосування) провокує правовий нігілізм та сприяє відтворенню корупції як «звичної практики». Звідси випливає, що боротьба з корупцією потребує поєднання трьох контурів впливу: інституційного (спроможні органи й прозорі процедури), освітнього (виховання компетентностей і цінностей) та медійного (формування суспільних установок і рамок публічного осмислення корупції).

Інституційні механізми задають нормативні та організаційні «правила гри» й визначають межі невідворотності відповідальності. Вони включають діяльність спеціалізованих антикорупційних інституцій, розвиток процедур підзвітності, впровадження комплаєнс-підходів, а також цифрові інструменти прозорості, що знижують «транзакційні можливості» корупції. Однак інституційна логіка буде недостатньою без паралельного посилення довіри до правозастосування та демонстрації справедливості правил для всіх. Саме довіра перетворює інституційні норми на суспільно підтримувані стандарти, а не на формальність або «чергову кампанію».

Освітні механізми виконують функцію довгострокової профілактики, оскільки формують правову компетентність, етичні орієнтири та критичне мислення. Антикорупційна освіта має бути інтегрованою: від базових модулів у школі (громадянська освіта, доброчесність, моделювання правових ситуацій) до професійної підготовки у вишах (антикорупційне право, етика публічного управління, прозорість, конфлікт інтересів) та системи підвищення кваліфікації для держслужбовців. Її практична цінність полягає у формуванні не лише знань, а й готовності діяти законно, розпізнавати корупційні ризики та обирати правові способи захисту інтересів. Неформальна освіта (публічні лекції, просвітницькі платформи, практичні курси) підсилює інституційну та

шкільно-університетську складові, дозволяючи охопити ширші групи населення.

Медійні механізми забезпечують масовий комунікаційний вплив і здатні швидко змінювати суспільні уявлення про допустимість корупції. Антикорупційна журналістика, розслідування, системне висвітлення стандартів доброчесності, а також популяризація «позитивних моделей» правомірної поведінки формують нові соціальні норми. Водночас медійний простір несе ризики: сенсаціоналізм, політична інструменталізація викриттів або «втома від корупції» можуть демобілізувати суспільство. Тому важливо поєднувати викривальний контент із пояснювальним: як працюють механізми запобігання, куди звертатися, які процедури доступні громадянину, як захищається викривач, як реалізується контроль.

Отже, ефективна антикорупційна політика має будуватися як система взаємопідсилюючих механізмів: інституційних (правила, процедури, відповідальність), освітніх (компетентності й цінності) та медійних (суспільні установки й рамки публічної оцінки). Їхня узгодженість створює сталість результату: інститути без культури дають формальність, культура без інститутів – моральні декларації, а медійність без двох попередніх – короточасні хвилі обурення без структурних змін.

Список використаних джерел

1. Формування негативного ставлення до корупції. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/1-2-formuvannya-negativnogo-stavlennya-do-koruptsiyi/>.

ДОВЖИНСЬКИЙ

Володимир Степанович,

здобувач третього рівня вищої освіти (PhD) зі спеціальності В9 «Історія та археологія» Західноукраїнського національного університету

НА СТОРОЖІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ГРОМАДСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ТОВАРИСТВА В ОХОРОНІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (1889–1939 РР.)

Період з кінця XIX ст. до початку Другої світової війни став етапом інституційної кристалізації системи охорони культурної спадщини Східної Галичини. Ця доба позначилася переходом від аматорського збирання старожитностей до формування фахових структур, які, попри зміну політичних режимів та правового поля, забезпечували тяглість пам'яткоохоронного процесу. У контексті проблематики української